

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

29 יולי 2019
כ"ו תמוז תשע"ט

למנהלי בתי הספר,
למרכזי הוראת ספרות ולמורים לספרות
בחטיבות הביניים הממלכתיות
שלום רב,

חוזר מפמ"ר ספרות התש"ף - מס' 1

תוכן העניינים :

1. דבר המפמ"ר
2. החממה הפדגוגית
3. תיק תוכניות לימודים
4. שילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית
5. 'הסיפור השלם' – עדכון תכנית הלימודים בספרות
6. מפעל 'סופר אורח'
7. תכנית 'שמחת הקריאה'
8. ימי עיון והשתלמויות
9. המרכז להעצמת מדעי הרוח – הספרייה הלאומית
10. עידוד כתיב יצירתית
11. קהילות וירטואליות של מורי הספרות

העתק :

ד"ר מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית
גבי שוש נחום, מנהלת המינהל הפדגוגי
דליה פניג, סגנית יו"ר המזכירות הפדגוגית
אלירז קראוס, מנהלת אגף אי לרוח וחברה
דסי בארי, מנהלת אגף אי לחינוך על יסודי
דויד גל, מנהל אגף הבחינות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

למנהל/ת בית הספר

לרכז/ת הספרות

למורים ולמורות לספרות,

זהו חוזר המיועד לכל העושים במלאכת הוראת הספרות בחטיבות הביניים. חוזר זה פונה אליכם, מנהלי חטיבות הביניים, כמי שאמונים על בניית מערכות הלימודים, משום שיש חשיבות רבה ללימודי הספרות בכיתות ז', ח', ט', כאחד היסודות האיתנים שעליהם תעוצב אישיותם של התלמידים הצעירים טרם מעברם לבית-הספר התיכון. הוראה טובה של מקצוע הספרות משתפת את התלמיד בשיח בלתי-אמצעי ומעמיק, אשר בעולם של תקשורת דיגיטלית, מרוחקת ותלוית-מסכים – הוא מצרך נדיר. מפגש של תלמיד עם יצירה הוא חוויה מהנה, שמועילה לו גם בהבנת עצמו. לפיכך, חשוב מאוד להקצות במלואן את השעות המיועדות להוראת הספרות.

תכנית הלימודים בספרות בחטיבת הביניים כוללת מגוון גדול של יצירות מז'אנרים שונים, כמפורט במסמך המצ"ב. על פי דרישת משרד החינוך במסמך המתנ"ה, יש להקצות להוראת הספרות שש שעות במהלך שלוש שנות הלימודים בחטי"ב. המדריכה לספרות תיצור קשר עם צוות הספרות בבתי הספר, כדי לבנות יחד תכניות לימודים המתאימות לכל שיכבה.

אבקש את שיתוף הפעולה שלכם מנהלי בתי"ס בהקפדה על גיבוש צוות ספרות איכותי, שבראשו עומדת רכזת ספרות. בהקשר זה, תפתח השתלמות רכזי מקצוע. חשוב שרכזת המקצוע תשתתף בהשתלמות, שאיתה אפשר יהיה לנהל תקשורת לאורך השנה. אם יש שאלות או בקשות, אשמח לעמוד לשירותכם בטלפון או במייל.

[רשימת מדריכות ומדריכי ספרות](#)

בברכת שנת לימודים מוצלחת ופורייה!

מדריכי הוראת הספרות

ומירב בראוטבר-פסט

מנהלת תחום דעת ספרות,

המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

0505-654877

meravbp@education.gov.il

2. עמ"ר - ערכים מעורבות ורלוונטיות שאלות לקידום החשיבה הרגש והערכים בלמידה, כחלק מפיתוח ה"חממה הפדגוגית"

בשנתיים האחרונות העמקנו את העיסוק בעמ"ר (ערכים, מעורבות ורלוונטיות) בלמידה, בהוראה ובהערכה. הדבר בא לידי ביטוי בפיתוח המקצועי, בשיח בכיתה, ובהכנסת כ-10 נקודות בשאלות עמ"ר לבחינת הבגרות.

בשנה זו נעמיק ונרחיב את השיח על המעורבות, הרלוונטיות והערכיות בתוך הלמידה. נא שלבו שיח זה בהוראה ובהערכה לאורך הלמידה בחטיבת הביניים.

בהתאמה, נמשיך לשאול שאלות עמ"ר במבחני הבגרות בהיקף של כ-10 נקודות.

שימו לב, שאלות העמ"ר בבגרות יכללו גם סעיפי ידע.

לשאלות עמ"ר בספרות ולמאמרים בנושא [ראו כאן](#)

3. תיק תכניות לימודים לעובדי הוראה

תיק תכניות לימודים לעובדי הוראה הוא כלי מקוון חשוב ומשמעותי ללמידה. התיק מציג את מרבית תכניות הלימודים בתחומי הדעת, בכל שכבות גיל ובכל המגזרים. הוא מאפשר לתכנן את התהליך הלימודי והחינוכי ביעילות מירבית תוך כדי יצירת קשרים בין ידע, מיומנויות וערכים.

תיק תכניות לימודים כולל:

1. ידע הנדרש על פי תכנית הלימודים.

2. מיומנויות מרכזיות בכל תחום דעת: קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות.

3. ערכים מרכזיים בתחומי הדעת השונים.

4. מגוון חומרי למידה, יחידות הוראה, סרטונים וכלי הערכה – במטרה לעודד, ליזום, ליצור ולגוון את אופני הלמידה תוך כדי שימוש בכלים עכשוויים ברוח הלמידה המשמעותית.

התיק מהווה חלק ממהלך אסטרטגי לאומי רחב היקף, אשר נועד להתאים את הלמידה לאתגרי המאה ה-21.

קישור לתיק תוכניות לימודים - [ראו כאן](#)

4. שילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית

מזה תקופה, מתגבשת והולכת במשרד החינוך המסקנה ששילוב המעורבות החברתית בהערכה החלופית הוא הדבר הנכון והמועיל ביותר ללמידה משמעותית. מן הניסיון עולה, כי השילוב בין חלופות בהערכה לבין מעורבות חברתית מסייע לתלמידים להבין ולראות את הרלוונטיות של תחום הדעת למציאות החיים, ומסייע להתפתחותם האישית ולבניית זהותם. נוכחנו כי שילוב זה מחזק בהם את תחושת הערך העצמי, השייכות והמחויבות לקהילה, לחברה ולמדינה, ומגביר את המוטיבציה למעורבות אזרחית וחברתית.

לפיכך, בשנת הלימודים תש"ף אנו ממליצים למורים לספרות ליישם בבית ספרם את המהלך על בסיס העקרונות הנ"ל. לפניכם מסמך משותף למזכירות הפדגוגית, למינהל הפדגוגי ולמינהל חברה ונוער בנושא שילוב המעורבות החברתית בחלופות בהערכה. מומלץ להיעזר במסמך להבנת הרעיון והדרכים לפעול על מנת ליישמו.

[קישור למסמך](#)

5. "הסיפור השלם" (ועדת ביטון) ויישום המלצותיה במערכת החינוך

משרד החינוך ממשיך במדיניות יישום ההמלצות של ועדת "הסיפור השלם" (ועדת ביטון). מטרת היישום היא שכל תלמיד במערכת החינוך יכיר את הסיפור הישראלי השלם הכולל את העושר התרבותי, החברתי וההיסטורי של קהילות יהדות ספרד והמזרח. בשנת הלימודים תש"ף נמשיך בהעמקת יישום המלצות הוועדה.

במסגרת יישום המלצות הוועדה:

1. נכתבות כ-10 יחידות הוראה הקשורות ב-'סיפור השלם'. פורטל חינוכי - הסיפור השלם

2. יוצאת לדרך השתלמות בנושא ה"סיפור השלם"

הקישור למרכז פסגה ת"א – הרשמה להשתלמויות.

3. יתקיים יום עיון למורי החט"ב שחלקו יוקדש לנושא לעיל.

לקריאת הדו"ח כולו ראו כאן

6. מפעל 'סופר אורח'

בשעה טובה, יוצא לדרך מפעל 'סופר אורח' לשנה"ל תש"ף. בימים הקרובים תפתח ההרשמה לבתי הספר להשתתפות במפעל חשוב זה. חוזר מיוחד יישלח למנהלי בתי"ס ולמורות לספרות וכן יפורסם בקהילת המורות לספרות בפייסבוק. ממליצים לעקוב גם בפרסומים באתר 'חדר המורים לספרות', בדף מפעל סופר אורח.

7. שמחת הקריאה

אנו שמחים לבשר כי מנכ"ל משרד החינוך, מר שמואל אבואב, אישר תקציב משמעותי להרחבת תוכנית 'שמחת הקריאה' לכל שכבות הגיל ולהעשרת דרכי עידוד הקריאה. לתוכנית שני מסלולים שניתן לבחור באחת האפשרויות: קבלת הספרים בדפוס, או קבלת הספרים במהדורת שמע.

השנה הוספנו את האפשרות לבחור בפרויקט "ספרייה בכיס". זוהי תוכנית חדשנית להנחלת אהבת הקריאה והספר באמצעות ספרי שמע (אודיו) הזמינים בכל עת, לכל תלמיד ותלמידה, במכשיר הטלפון הסלולרי ובמחשב. התלמידים יקבלו גישה ל-18 ספרי איכות מוקלטים, שיהיו זמינים להאזנה ללא תשלום, באמצעות היישומון אייקאסט ספרים מוקלטים (icast). המורים והספרנים המעורבים בתוכנית יקבלו גישה למנוי הפתוח של אייקאסט ויוכלו להאזין לכל הספרים הקיימים ביישומון. תוכנית זו פתוחה להרשמה לכל חטיבות הביניים בארץ. להרחבה בנושא ספרייה בכיס קראו כאן.

לשאלות לגבי ספרייה בכיס מוזמנים לפנות למרכז ללימודי רוח בכתובת

merkaz.ruach@nli.org.il

מגוון ספרים נשלחו לבתי הספר בשנת הלימודים תש"ף. גם השנה יישלחו ספרים לבתי ספר נוספים.

בפורטל הפדגוגי-חינוכי הועלו מערכי לימוד ליצירות ב'שמחת הקריאה' - ספרות במרחב הפדגוגי.

קהילת המורים הוירטואלית תמשיך ותתמוך בפרויקט 'שמחת הקריאה' שילווה את המורים בתהליך הלמידה ברמה היומיומית.

8. השתלמויות וימי עיון

בתש"ף נקיים :

1. השתלמויות מפמ"ר ב-15 מרכזי פסג"ה ברחבי הארץ.
השתלמויות אלה כוללות שישה מפגשים במרכז הפסג"ה ויום מרוכז בחנוכה, פסח או ביוני
(לבחירת המורה מתוך מבחר ימים מרוכזים).

ההשתלמות מקנה גמול ומוכרת ל'עוז לתמורה' ו'אופק חדש'.

מורי הספרות ישלחו לפחות נציג אחד מביה"ס על מנת להתעדכן בשינויים החלים בהוראת
מקצוע הספרות.

נבקש מהמנהלים לעודד את מורי הספרות להשתלם בהשתלמות המקצועית. פירוט מועדי
המפגשים הקרובים לאזור מגוריהם: יעלה בקרוב לאתר "חדר מורים לספרות" וכן לפייסבוק.

2. השתלמויות מקוונות: [טפסי הרישום יפורסמו בקרוב]

לרשות המורים מגוון השתלמויות מקוונות למורי בתי הספר היסודיים, חטיבות הביניים
והחטיבות העליונות במודל איחוד מול ייחוד :

- השתלמות P.B.L- ההשתלמות בהנחיית ורד פרידמן ביאלר .
 - השתלמות בדרך חקר- למידת כלי זה.
 - כלי ניהול לרכזי מקצוע- מיועד לרכזי מקצוע בספרות בהנחיית אתי וינקלר.
 - דיבור בפני קהל – מיומנויות רטוריות בהנחיית ענת בורגר.
 - כשהחינוך המיוחד פוגש את תחומי הדעת – שילוב החינוך המיוחד בהוראת הספרות
בהנחיית ד"ר לימור ראובך.
 - השתלמות בקהילה וירטואלית ל'שמחת הקריאה'.
- יפורסמו בקרוב באתר המפמ"ר ובאתר הפייסבוק: קהילת מורות ומורים לספרות- ממלכת.

9. המרכז להעצמת מדעי הרוח – הספרייה הלאומית

בתשע"ח נוסדה קהילת מורים לספרות ולהיסטוריה, בפרויקט חלוצי בספרייה הלאומית- מרכז
להעצמת מדעי הרוח. הקהילה עוסקת בלימוד משותף לשני תחומי הדעת ומתמקדת בבניית
יחידות הוראה רב תחומיות עבור מורי היסטוריה וספרות. מורים המעוניינים להצטרף לקהילות
לומדות אלה מוזמנים לפנות לנטע שפירא: Neta.Shapira@nli.org.il

10. כתיבה יצירתית

בשנת הלימודים תש"ף אנחנו מבקשים לקדם את נושא הכתיבה היצירתית. כמקובל באמנויות
אחרות, דוגמת מוזיקה, ציור, פיסול וכד' – שם משולבת התנסות מעשית בלימוד העיוני, כך מן
הראוי שגם בלימודי הספרות יתנסו התלמידים בכתיבה מקורית.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגיות
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

במהלך השנה יתקיימו שמונה סדנאות ברחבי הארץ להכשרת המורים להנחיית תלמידים בכתובה יצירתית. הסדנאות יתקיימו בחסות "סדנאות הבית" – מסגרת ללימודי כתיבה שבראשה עומד הסופר אשכול נבו. ההשתלמות מוכרת לגמול.

במסגרת לימודי ה-30% ניתן יהיה לשלב פרויקט של כתיבה יוצרת. רק מורים שיעברו הכשרה בנושא, יוכלו להציע לתלמידיהם (גם במהלך תקופת ההכשרה) להגיש תלמידי של בין 5-7 יצירות מקוריות, בתאום עם המדריכה.

11. קהילות וירטואליות של מורי הספרות

רשימת התפוצה של מורות ומורי הספרות:

החברות/ים ברשימת התפוצה של המורות והמורים לספרות יקבלו לתיבת הדוא"ל שלהם פרסומים שונים מטעם הפיקוח על הוראת ספרות (חוזרי מפמ"ר, הודעות וכו') כמו גם מידע על הצגות, מופעים, כנסים ועוד. נא הצטרפו!

המעוניינים להצטרף, שלחו מייל לכתובת lirongillis@gmail.com וציינו שברצונכם להצטרף לקבוצה.

1. קהילת מורים בפייסבוק למורי חט"ב. להלן [קישור](#) קהילת מורי ספרות בחטיבת הביניים

שלבי ההרשמה:

2. שלחו בקשת הצטרפות לקבוצה בפייסבוק של 'קהילת מורות ומורים להוראת ספרות', קהילת מורי ספרות לחטיבה העליונה.

3. לאחר שתתקבל בקשת החברות ששלחתם, תקבלו בתיבת ההודעות שלכם בפייסבוק הודעה ובה בקשה להזדהות (שם ביה"ס, מנהלת וכד'). רק לאחר קבלת תשובה מצדכם תענה בקשתכם.

לסיום, אבקשכם מנהלים ומורים יקרים, לקיים שיתוף פעולה בשמירה על קשר עקבי ורציף בכל ערוצי התקשורת שלנו.